

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thronus Dei Maria Deipara

Spinelli, Pietro Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1696

Templa Deiparæ Neapoli posita, nu. 40.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46853)

S. Maria à
Valllicella.

38. S. Maria à Valllicella in Regione Parionis dicta à situ aliquantulum depresso; vocatur & Ecclesia Nova, quod de novo extructa; item Ecclesia à puteo albo, qui ibi erat. Gregorius XIII. Pontifex anno 1575. hoc templum antea exiguum religiosissimis Patribus Congregationis Oratorii, quorum Fundator erat Beatus Philippus Neri (de quo plura cap. 35.) attribuit. Idem Oratorii Patres in hoc eodem loco templum aliud forma, amplitudine, & ornatu satis conspicuum excitarunt, suoque exemplo, quotidianis item ad populum sermonibus, & sacramentorum poenitentia, ac sanctissimæ Eucharistiæ sedula administratione quamplurimos ad recte vivendi rationem perduxerunt.

S. Philippus
Neri
Congrega-
tionis Ora-
torii Fun-
dator.

In huius templi sacello, quod ad dexteram summi altaris est situ, & lapidibus magno pretii magnificentissime est exornatum, religiose recunditur B. Philippi Neri eorum Fundatoris corpus, qui anno 1595. die decimo sexto Maii in cælum migrat. ex hac Congregatione complures tum pietate, tum doctrina præstantes prodire, cujusmodi fuit Cæsar Cardinalis Baronius editis ingenii sui, atque eruditionis monumentis toto terrarum orbe illustrissimus. Franciscus Maria Tarusius Cardinalis omnium virtutum laude cumulatus. Thomas Bozius, qui de signis Ecclesiæ insigne volumen edidit, & alii quamplurimi.

S. Maria à
Consola-
tione.
S. Maria
Gratiarū.

S. Maria à Consolatione sub rupe Tarpeia, cui tenuiorum, & egenorum hominum Nolo-
comium adjunctum est.

S. Maria Gratiarum, ubi olim Vestæ erat fa-
num, hæc tamen Deiparæ Ecclesia proximo
ejusdem Deiparæ à Consolatione templo est
unita.

S. Maria
ab Horto

S. Maria ab Horto in Regione Transuberina, huic templo ad excipiendos, qui eo conveniunt, d. verfarum mechanicarum artium sodales, adjunctum est hospitale.

S. Maria à
Pietate ad
columnam
Antonini.

S. Maria à Pietate ad columnam Antonini, cui ædi annexa est domus, in qua mente capti aluntur, & quo ad ejus fieri potest, curantur.

S. Maria à
Charitate
ad campū
Martium.

39. S. Maria à Charitate ad Campum Martium, hoc templum cum adjuncta domo pio-
rum eleemosynis extruendum curavit Joannes Leonardus è sancto Severino Diocesis Salernitanæ, qui quod literarum studii aliquandiu operam de disse, Litteratus est dictus. Is magno puerorum bono hanc sibi curam propter Christum suscipiendam duxit, ut è qualibet natione pueros, qui veluti crones

humana ope destituti per compita vagaban-
tur, conquiritis eleemosynis in hac domo cha-
ritatis sub Beatæ Virginis præsidio educaret;
& postea adultos, quo vitam honeste sustenta-
re possent, alicui officio perdiscendo addice-
ret; tandem sanctitatis opinione præstans ex
hac vita migravit ad Dominum; ejus imago ad
vivum expressa typis mandata est Romæ anno
1600. cum hujusmodi præclaro elogio, quod
ad verbum sic habet Joannes Leonardus Geru-
fius à sancta Severina vulgo Litteratus, suo no-
glectus, ac despicientia amensiam simulans cum
in collectis à se egenis, pueris piorum ope a-
lendis; atque per Urbem circumducendus diu
versatus fuisset, domumque illi continendis, &
puellis inopia laboransibus extruxisset, divæ
charitatis meritis Deo spiritum reddidit Romæ
anno salutis humana 1595. 15. Februarii, sepultus
est in Oratorio Mortis ante Avam maximam.

S. Maria à
Sanitate.

S. Maria à Sanitate supra sanctæ Pudentiæ
templum, hæc Ecclesia ad eos, qui ex hospita-
li apud sanctum Joannem Calybitam in Insu-
la convalescunt, propter cæli salubritatem
confirmandos extructa est opera Fratrum Jo-
annis Dei, qui illud sancti Joannis Calybitæ
hospitale curant.

Sancta Maria Refugium in Quirinali, hanc æ-
dem cum adjuncta domo, in qua puellæ vir-
gines educantur, Clemens Octavus Ponti-
fex annum circiter 1595. fundavit atque dota-
vit.

S. Maria
Refugii.

Sunt & alia in Urbe Tempia Deiparæ con-
secrata, quæ quoniam ad alia recenzienda pro-
peramus, brevitate studio consulto præter-
mittimus.

TEMPLA DEIPARÆ NEA- POLI POSITA.

Sed jam ab Urbe ad Orbem digressi nonnul-
la Deiparæ Tempia lustremus, quæ vel po-
pularum religione, vel magnificentia stru-
cturæ, vel miraculorum splendore commea-
dantur. Ac primum Italiam percurramus, tum
Occidentem reliquam, post Orientem; deniq;
barbaras ingressi nationes, illi etiam Deiparæ
Tempia commemoremus, quæ vel pium po-
pularum studium, vel Imperatorum munifi-
centia posuit.

Ac in Italia quidem primo loco sese of-
fendit Neapolis, quæ & Urbi proxima; & mihi Deipara
magis explorata. Ergo Neapoli, ejusque in
Neapoli.

suburbii Petrus Stephanus, qui anno 1560. de locis sacris Neapolitanæ Civitatis insigne volumen edidit, sacras ædes numerat centum novaginta quatuor, è quibus septuaginta circiter Deiparæ nomen præferbant; quo ex tempore complures alias excitatas, & scimus, & vidimus nos insigniores aliquot recensebimus initio factò à primis usque temporibus. Enim vero sanctus Petrus Apostolorum princeps Romam

S. Candida vidua cū S. Aspremo Episc. à S. Petro Apostolo in Christiana fidei mysteriis instituit. Infirmus S. Aspremus S. Petri baculo sibi misso valetudinem recepit.

Templa quamplurima à Magno Constantino Æmp. ac S. Helen. ejus matre extructa.

pergens, cum Neapolim appulisset, & in Candidam viduam honestissimam incidisset, eidem tradidit Christianæ fidei doctrinam, quam miraculis etiam confirmavit. nam Aspremum tunc temporis decumbentem misso per Candidam sui ipsius baculo, (qui inter reliquias hodie aservatur) sanitati restituit; eumque ad fidem conversum baptismo lustravit, & Episcopum ejusdem Civitatis consecravit. Extat locus ubi sanctus Petrus Messæ sacrificium obtulit, in quo Templum postea coeditum est, quod propterea dicitur *Sancti Petri ad Aram*: Aspremus vero in suis ædibus oratorium ad Christianorum usum destinavit, ipseque & Candida ea vitæ sanctitate aliis præluxere, ut inter sanctos connumerentur; ac sancti Aspremi festum die 3. Augusti, sanctæ Candidæ die 4. Septembris Neapoli celebratur, quemadmodum martyrologium testatur. Hoc autem S. Aspremi Oratoriū solemni ritu, ut mox dicemus *S. Mariæ à Principio* dicatum est sub Constantino. Etenim Magnus Constantinus Romanorum Imperatorum primus Christi fide suscepta, & Idolorum templis deletis lege lata Christianis potestatem fecit publice templa extruendi, eosque ad sacram ædificationem tum suo edicto, tum etiam exemplo esse cohortatus. Nec Romæ solum, ubi basilicam Lateranensem, Basilicas sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, aliasque magnificentissime à se extructas, & amplissimis muneribus, & imaginibus exornatas à sancto Silvestro Papa dedicandas curavit, verum etiam ubique terrarum quamplurimas tum ipse, tum ejus mater Helena excitaverunt Ecclesias, ad quarum ædificationem ex publico aërio necessariis sumptus à Provinciarum præsidibus suppeditari iussit Constantinus, quemadmodum Eusebius testis horum oculatus, libro 2. de vita Constantini capite 44. & libro tertio capite 49. Socrates libro primo historiarum capite sexto & Sozomenus libro 1. cap. 8. & libro 2. capite 2. asserunt; ubi nominant templi Augustissimi Antiochiæ erecti, &

aliorum apud Nicomediam Bithyniæ, ac Byzantium meminere, quo factum est, ut complures urbes traditione à majoribus quasi per manus accepta à quorundam templorum origine ad Constantinum Imperatorem, & ad sanctam Helenam referant. Hoc autem Neapoli præsertim factum esse constat, quo Constantinus variis de causis sæpe diverit ab anno circiter 318. sive in Orientem trajecturus ad bellum cum Licinio conficiendum, ad Constantinopolim à se condendam, ad Nicenum Concilium, cui ipse interfuit; sive ex Oriente in Urbem reversurus. Ego Imperator ille ut constans est fama, aliquot Neapoli Tempia erexit, ac Deiparæ quidam duo, alterum sancta Maria in Porta Nova, ab uno ex nobilibus sedili ei proximo sit dictum, quod prius à Græcis, qui suo idiomate ibi aliquandiu divina officia celebrarunt ab ornamentis appellatum est in Comediam. Hæc inter quatuor præcipua Neapolitanæ Urbis parvas annnumeratur; ubi etiam sub arcu maxima in area marmorea corpus sancti Stasij Confessoris reconditur, tandem anno salutis 1608. religiosissimis Patribus Ordinis Clericorum Regularium sancti Pauli, quos Barnabitas appellant, est attributum, à quibus in proximorum utilitatem conciones, sacramenta item poenitentiarum, & sacra Eucharistiæ strenue administrantur. Alterum est sancta Maria rotunda ad aliud nobilem sedile, quod *Nidi* vulgo appellant; Templum figura rotundum, quod ob marmorea ethnica superstitionis monumenta, alterum scilicet, in quo hostiæ machabantur earum cruore alicubi infectum, alterum quod vel tripus, vel vas erat, in quo ignis Vestæ custodiebatur, nunc aqua lustralis ad templi januam in eo asservatur, olim Vestæ delubrum à nonnullis rerum antiquarum peritis existimatur.

41. Eadem in Urbe Neapoli in Oratorio illo, quod à sancto Aspremo Episcopo in suis ædibus ad Christianorum usum constitutum fuisse diximus, sancta Helena Constantinii mater sacellum extruendum, & à sancto Silvestro Papa dicandum curavit. cui propterea idem Pontifex sanctæ Mariæ à Principio merito nomen dedit, illicque Constantino inspectante missæ sacrificium sæpe obtulit. Quare Constantinus ad majorem tanti sacelli venerationem eidem adjecit basilicam sanctæ Restitutæ virginis, & martyris, quemadmodum testatur Martyrologium Romanum ad diem decimum septimum Maii quo

S. Mariæ à Principio in S. Aspremi Oratorio sacellum.

quo ipsius sanctæ Restitutæ sacrû corpus trã-
larum esse, refert Baronius in notis ad marty-
rologium, ubi etiam recunditur corpus S. Jo-
annis Episcopi Neapolitani, cujus festum in
Martyrologio die 22. Junii ascribitur.

S. Maria à
Principio
imago de-
scribitur.

Nec illud silentio prætereundum in fornice
primario sanctæ Restitutæ antiquam imagi-
nem Salvatoris in throno sedentis, & septem
Angelorum coram Deo assantium conspici, è
quibus quatuor à dextris, tres vero sunt à sini-
stris. Et sane Deiparæ imago opere musivo, quæ
in sacello sanctæ Mariæ à Principio extat, mag-
nam habet tum ab antiquitate, tum ab arte cõ-
mendationem: est enim sedens in throno, inge-
ti statuta, ore angusto, ac pio; fovetq; gremio
puerum Jesum sinistra. Crucem præferentem.
Porro opere etiam musivo à dextris assat S. Ja-
narius Martyr Beneventanus Episcopus,
præcipuus Neapolitanorum Patronus, à sini-
stris eadem sancta Restitutæ, de qua nos in tra-
ctatu de Virginibus. Hinc factum est, ut ad e-
jusmodi sacellum, ejusque imaginem ingens
fuerit semper Neapolitanorum veneratio, in-
gens studium pietatis. quin etiam in hujus rei
memoriam die 8. Januarii festum sanctæ Mariæ
à Principio in eodem templo sanctæ Restitutæ
solemni ritu celebratur, eodemq; die à foren-
sibus litibus vacatur. Verum enim vero hoc sa-
cellum S. Mariæ à Principio post mille prope-
modum annos nimirum anno Christi 1322. lu-
dio, ac pietate Canoniceorum Cathedralis Ec-
clesiæ, quibus hujus sacelli procuratio una cõ
sanctæ Restitutæ templo peculiariter est de-
mandata, suo nitore est cõstitutum; quemad-
modum subiecti versus, quos in eadem imagi-
ne legimus, declarat, in quibus eã, quæ de hu-
jus sacelli veritate, ac dedicatione attulimus,
continentur.

*Lux Deus immensa postquam descendit ad i-
ma,*

*Annis trecentis completis, atque peractis
Novis hoc templum sanctæ construxit Hela-
na,*

Silvestro Graio Papa donante Beato.

*Hic bene, quanti datur venia, vix quisque lo-
quatur.*

*Annis datur clerus jam instaurator Parthe-
nopensis*

Mille trecentenis, undenis bisque retensis.

Ut mirum non sit, Neapolitanos pietati S.

Helene de hac Civitate propter templa ab ea,
ejusque filio ibi constructa optime merita
hanc inscriptionem in ingenti basi lapidea ali-
quibus locis posuisse, ut videre est in lapide a-
pud sedile nobilium, quod *Montagne* dicitur; &
in alio lapide in Collegio Societatis Jesu ex
ruinis vetustissimi templi SS. Joannis, & Pauli.
Inscriptio uti obique eadem sepe est, hic unam
afferam ex lapide, qui est in Collegio, quæ sic
habet.

*Piissima, ac Clementissima Domina No-
stra Augusta Helena Mariæ Domini Nostri
Victoris semper Augusti Constantini, & avia
Dominorum Nostrorum Cesarum Beatorum
uxoris Divi Constantii, Ordo Neapolitanus,
& Populus.*

Ceterum intra templum S. Restitutæ ad de-
xteram hujus sacelli S. Mariæ de principio sub
ara alterius sacelli corpus B. Nicolai Eremite
reconditum asservatur. Is cum è Galha Cisalpi-
na procul è patria, suisq; Neapolim advenisset,
in valle, quæ dicitur sanitatis, ad templum S.
Mariæ à Circulo viginti annorum spatio vitã
duxit asperissimam, pane duntaxat, & aqua con-
tentus, quibus eruda interdum addebat olera.
Utz acrius corpus vexaret, dormiturus ianite-
batur lignæ scalæ ad pietatem incumbenti,
quo vitæ cultu multa dæmonis tentamenta vi-
cit. Sed cum Maria Regina S. Ludovici Tolosa-
ni Episcopi mater pio in virum Dei studio fa-
mulum ad eum invisendum quotidie mitteret
famulus aliquando hujus laboris pertæsus, per
summum scelus virum sanctum interemit die
11. Martii anni 1310. Cujus corpus miraculis cla-
rum è Canonis solemnè pompa elatum, atq; in
hoc sacellum illatum in sepulchro marmoreo,
quod adhuc extat, conditum est.

S. Hel. na
Constanti-
ni Impera-
toris Ma-
tris monu-
menta
Neapol.

B. Nicolai
Eremitæ
vita, &
obitus.

ECCLESIA CATHEDRALIS

Neapolis Deiparæ dicata.

Sed jam ad aliquot alia Deiparæ templa cõ-
sequens: bus temporibus Neapoli excitata,
quæ vel Sanctorum reliquiis, vel miraculo-
rum splendore sunt conspicua, veniamus.

Virgini Deiparæ Assumptæ templum ip-
sum Archiepiscopale est dicatum; nam cum Ba-
silia S. Restitutæ, quæ diu Cathedralis Ecclie-
sia fuerat, aucta Ulbe, nec ejus amplitudini,
Assumptæ
Deiparæ
Cathedra-
lis Ecclesie